

НОВИ САД - На данашњи дан 395. године умро је византијски (римски) цар Теодосије I, назван Теодосије Велики, владао је од 379. до 392. кад је успео да обнови Царство у пуном обиму. До смрти је управљао Римом као последњи владар јединствене империје. Консолидовао је прилике на Балкану и успоставио је примирје с Визиготима, забранио паганске обреде и прогласио хришћанство једином званичном религијом. После преговора с Персијом, мировним уговором успео је да за дуг период учврсти источне границе царства. Пред крај владавине одлучио је да власт у Источном римском царству преда старијем сину Аркадију, а у Западном млађем Флавију Хонорију. Западно царство је збацивањем последњег римског цара Ромула Августула 476. срушио германски вођа Одоакар, а Источно (Византија) поживело је још 1000 година.

Данас је петак, 17. јануар, 17. дан 2025. године.

1377 - Папа Гргур XI вратио је средиште римокатоличких поглавара у Рим из Авињона. У Авињону су папе столовале од 1309. као последица понижавајућег пораза папе Бонифација VIII 1303. у сукобу с француским краљем Филипом IV Лепим, после покушаја ватиканске курије да папској власти потчини световне владаре.

1601 - Шпанска престоница премештена је из Мадрида у Ваљадолид.

1706 - Рођен је амерички политичар и физичар Бенџамин Френклин, борац за америчку независност, један од твораца "Декларације о независности". Најпознатији је по проналаску громобрана. Био је штампар, књижар, новинар, гувернер Пенсилваније, посланик у Лондону и Паризу, члан Краљевског друштва у Лондону. Основао је прву јавну читаоницу у Америци, филозофско друштво Пенсилваније и "Академију" која је прерасла у Пенсилванијски универзитет. Учествовао је у писању устава САД. Доказао је постојање позитивног и негативног електрицитета, пронашао громобран и открио ток и карактеристике Голфске струје. Дела: "Нови експерименти и опажања о електрицитету", "Живот Бенџамина Френклина".

1773 - Енглески морепловац Џејмс Кук је бродом "Резолушн" први прешао Антарктички круг.

1820 - Рођена је енглеска књижевница ирског порекла Ана Бронте, најмлађа од трију сестара списатељица. Дела: романи "Агнес Греј", "Станарка Вајлдфел Хола".

1834 - У Крагујевцу су изашле "Новине србске", први српски информативни лист штампан у земаљској штампарији али и службено гласило тадашње Кнежевине Србије (Књажевства). Први уредник био је Димитрије Давидовић, национални радник, родоначелник српског новинарства.

1863 - Рођен је руски позоришни глумац, театролог и режисер Константин Сергејевич Станиславски, оснивач Художественог театра у Москви 1898. на чијем челу се, као уметнички руководиоца, налазио до краја живота. У режији и глуми инсистирао је на такозваном позоришном реализму. Основни принцип његове теорије јесте да глумац увек мора истински да проживљава улогу. Његова концепција, позната као "Систем Станиславског" - имала је и има мноштво следбеника. Дела: "Мој живот у уметности", "Глумчев рад над собом".

1863 - Рођен је енглески државник Дејвид Лојд Џорџ, неколико пута премијер Велике Британије. Ограничио је 1911. власт Горњег дома Парламента. Припадао је левом крилу Либералне партије, касније постаје њен шеф. Између 1906. и 1911. утемељио је енглеско радничко законодавство: осмочасовни рад за теже послове, систем пензија, помоћ у случају болести, повреде на раду и незапослености. У спољној политици је одлучно бранио интересе британске империје и залагао се за јаче ангажовање на европском континенту у Првом светском рату, укључујући отварање савезничког фронта на Балкану. Био је један од главних учесника мировне конференције у Версају и знатно је утицао на прилике у послератној Европи. Написао је мемоаре "Двадесет пет година", у којима је обухватио период од 1892. до 1916.

1876 - Умро је српски сликар Павле Симић, који је највише осликавао иконостасе, углавном на простору данашње српске Војводине. Најпознатија дела: "Мајски сабор 1848.", "Илија Бирчанин предаје харач", "Хаџи-Рувим", "Хаџи-Ђера", "Немањина смрт", "Сан св. Саве", портрети "Ст. Јовановић", "Ј. Пробојчевић", "Милица Стојадиновић

Српкиња", "Жена с белим оковратником".

1880 - Рођен је амерички филмски режисер канадског порекла Микал Синот, познат као Мак Сенет, један од најзначајнијих аутора бурлескних комедија у периоду немог филма. Промовисао је низ глумаца, укључујући Чарлија Чаплина.

1912 - Експедиција енглеског истраживача, поморског капетана Роберта Скота је стигла на Јужни пол, месец дана после експедиције Норвежанина Роалда Амундсена. Скот и преостала четири члана његове експедиције су умрли од глади и хладноће при повратку с Јужног пола.

1919 - Пољски композитор Игнац Јан Падеревски, пијаниста светског гласа, постао је први председник владе Пољске, успостављене после завршетка Првог светског рата. Он је успео да убеди председника САД Вудроа Вилсона да у свој план од "14 тачака", који је постао основ Версајског мировног уговора, унесе одредбу о независности Пољске.

1929 - Појавио се Морнар Попај, дело америчког стрип аутора Елсиа Сегара. Попај се први пут се појавио у стрипу "Тимбл театар" као нови лик у стрипу који је претходно Сегар радио десетак година.

1931 - Рођен је Пеђа Ристић, архитекта, професор на Академији Српске православне цркве за уметност и конзервацију. Био је познат по пројектима црквених здања. По његовим нацртима саграђено је више од 150 храмова, међу којима су црква у Требињу по тестаменту Јована Дучића, Саборни храм у Подгорици, црква у Апатину, на Равној гори, Бирмингему, ХанOVERу, Сиднеју.

1938 - Југословенски председник владе Милан Стојадиновић састао се у Берлину с вођом нацистичке Немачке Адолфом Хитлером. Стојадиновићу је тада обећана подршка целовитости његове земље, супротстављање рестаурацији Хабзбурга, савез против болшевизма и мађарског реваншизма, широка економска сарадња, као и да се неће стварати савез с Италијом опасан за Краљевину Југославију.

1942 - Рођен је амерички боксер афричког порекла Касијус Клеј, познат као Мухамед Али, једини који је три пута освајао титулу првака света у тешкој категорији.

1944 - Савезничке снаге су у Другом светском рату код Монте Касина почеле пробој немачке "Густављеве линије". У жестоким борбама у Апенинима разорен је и градић Касино и прастари бенедиктински манастир, који је 529. подигао оснивач тог римокатоличког реда Свети Бенедикт од Нурсије. Монте Касино је био центар Бенедиктинског реда и средиште пребогате архиве, библиотеке и ризнице.

1945 - Совјетска армија је у Другом светском рату ослободила Варшаву, после више од пет година немачке окупације.

1959 - Стварањем уније република Сенегал и Француски Судан донета је одлука о оснивању федералне државе Мали, која је ступила на снагу у априлу 1959. Данашњи Мали одговара територији бившег Француског Судана пошто се Сенегал одвојио већ у августу 1960.

1961 - Убијен је конгоански државник Патрис Лумумба, први председник Владе независног Конга, творац независности те земље и један од симбола "црне Африке". Председник владе Конга постао је јуна 1960, по стицању суверености, али је смењен 5. септембра. Приликом бега на исток земље 1. децембра је ухапшен. Убијен је у Катанги, тада отцепљеној иначе најбогатијој провинцији Конга, коју је водио Моиз Чомбе. Иза убиства су стајале западне тајне службе. Упамћен је и као надахнути песник.

1964 - Умро је српски сликар Ђорђе Андрејевић Кун, члан Српске академије наука и уметности. Пре Другог светског рата је највише сликао социјалне мотиве. Као учесник грађанског рата у Шпанији од 1936. до 1939. и НОП-а од 1941. мотиве из рата. Радио је велике композиције, портрете, мртве природе и фигуре, цртеже, гравире, графичке мапе ("Крваво злато", "За слободу", "Партизани").

1966 - Изнад Шпаније су се сударили амерички бомбардер типа "Б-52" и теретни авион за снабдевање горивом, при чему је погинуло осам људи, а бомбардер је принуђен да у Атлантски океан баци хидрогенску бомбу, која није експлодирала.

1991 - Ваздухопловство САД и западних савезника је у Заливском рату, у операцији "Пустињска олуја", извело други и трећи талас масовног бомбардовања циљева у Ираку и Кувајту под окупацијом ирачке армије.

1994 - У земљотресу у Лос Анђелесу погинула је 61 особа.

1995 - У земљотресу који је погодио шире подручје јапанског града Кобе погинуло је више од 6.400 људи, а материјална штета је процењена на 85,5 милијарди долара.

1997 - У Даблину је суд прогласио први развод брака у историји Ирске, на основу закона одобреног на референдуму, чему се жестоко противила католичка црква.

1998 - Председник САД Бил Клинтон принуђен је да, као први шеф државе у америчкој историји, сведочи у своју одбрану поводом оптужбе Поле Џонс за сексуално узнемиравање.

2002 - Умро је шпански писац Камило Хосе Села, добитник Нобелове награде за књижевност 1989. Експериментишући језиком и литерарним техникама, написао је око 70 књига, укључујући романе "Породица Паскала Дуартеа", "Кошница", "Пут у Алкарију" и "Мазурка за два мртваца", кратке приче, путописе, есеје, поезију и "Тајни речник" забрањених речи на шпанском језику.

2005 - Умро је кинески политичар Џао Цијанг, бивши генерални секретар КП Кине, који је смењен 1989. године због супротстављања насилном гушењу демонстрација на Тргу Тјенанмен.

2007 - Умро је амерички сатиричар Артур - Арт Бухвалд добитник Пулицерове награде 1982. Каријеру је изградио у Паризу, где је прву колумну писао за европско издање листа "Њујорк хералд трибјун". Од 1962. пише колумну за "Вашингтон пост", коју је преузимало чак 550 листова широм света. "Ако нападате естаблишмент довољно дуго и

довољно снажно, учиниће вас њиховим чланом" - једна је од његових познатих мисли. Објавио је више од 30 књига, од којих једну на самртној постељи: "Сувише рано да се каже збогом".

2008 - Преминуо је Боби Фишер, шаховски велемајстор, бивши првак света у шаху и један од најбољих шахиста у историји. Титулу светског првака освојио је 1972. у Рејкјавику, победом над Спаским, а круна му је одузета три године доцније, пошто је одбио меч против изазивача Карпова. Када је 1956. као тринаестогодишњак, постао јуниорски првак САД, прогласен је за "чудо од детета" а већ наредне године тријумфовао је на Отвореном првенству САД. Титулу велемајстора освојио је са 15 година. Шаху се вратио 1992. када је на Светом Стефану и у Београду одиграо реванш против Спаског. Влада САД оптужила га је тада због кршења санкција против Србије (СРЈ) што је Фишер јавно исмејао дословно плунувши на текст оптужбе. Након осмомесечног притвора у Јапану, због захтева САД за депортацију, 2005. добио је исландско држављанство, па је остатак живота провео у Рејкјавику.

2017 - Стејт департамент потврдио је да су САД увеле санкције председнику Републике Српске Милораду Додику. Министарство финансија САД, односно Канцеларија за контролу стране имовине, увело је санкције председнику Републике Српске Милораду Додику наводећи да је разлог "опструирање примене Дејтонског споразума".

(Танјуг)